

Pasaulinė tuberkuliozės diena. Skaičiai ir faktai.

Kovo 24 - aja bus pažymima Pasaulinė tuberkuliozės diena. Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) skelbia šių metų šūkį „Investuokime į pergalę prieš tuberkuliozę. Gelbėkime gyvybes“. Pasak PSO, šiuo šūkiu šiemet akcentuojama būtinybė skubiai investuoti išteklius, siekiant įgyvendinti pasaulio lyderių prisiimtus įsipareigojimus įveikti tuberkuliozę. Tai ypač svarbu COVID-19 pandemijos kontekste, kuri kelia grėsmę pažangai kovojant su tuberkulioze ir siekiant užtikrinti lygias galimybes gauti profilaktines ir sveikatos priežiūros paslaugas.

TB situacija Lietuvoje

- Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro duomenimis, sergamumas tuberkulioze Lietuvoje pastaruosius dvidešimt metų (2000-2019) turėjo mažėjimo tendenciją: atitinkamai sergamumas sumažėjo daugiau nei dvigubai - nuo 79,4 iki 37,9 atvejų 100 tūkst. gyventojų. ES/EEE šalyse šio rodiklio vidurkis 2019 m. siekė 10,6 atvejų. 100 tūkst. gyventojų.
- Naujų plaučių tuberkuliozės atvejų rodiklis taip pat turėjo mažėjimo tendenciją: nuo 49,4 atvejų 100 tūkst. gyventojų 2000 m. iki 28,7 atvejų 100 tūkst. 2019 metais.
- Mirtingumo rodiklis Lietuvoje 1999 - 2019 m. laikotarpiu sumažėjo penkis kartus - atitinkamai nuo 10,1 iki 2 atvejų 100 tūkst. gyventojų.
- Dažniausias kvėpavimo organų tuberkuliozės rizikos veiksnys 2019 m. buvo piktnaudžiavimas alkoholiu bei nepakankama mityba. Pagal socialines grupes 2019 m. daugiausiai sirgusiųjų kvėpavimo organų tuberkulioze buvo bedarbiai (37 proc.) ir 25 proc. sudarė dirbantieji, 16 proc. – pensininkai, 8 proc. – neįgalieji, 4 proc. – studentai ir moksleiviai, 1 proc. – vaiko priežiūros atostogose, likusiųjų – socialinė grupė nežinoma.
- Sergamumas dauginio atsparumo vaistams tuberkulioze taip pat pastarąjį dešimtmetį turėjo mažėjimo tendenciją.
- Vaikų sergamumas tuberkulioze per pastaruosius 20 metų (2000-2019) sumažėjo 2,2 karto – atitinkamai nuo 18,5 iki 8,4 susirgimo atvejo 100 tūkst. gyventojų.
- ULAC duomenimis, 2020 m. nuo tuberkuliozės BCG vakcina Lietuvoje paskiepyta 95,8 proc. naujagimių, tačiau 933 vaikai liko nepaskiepyti dėl įvairių priežasčių, įskaitant dėl COVID-19 pandemijos ribojimų.

Naujausiais Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, 2020 m. pasaulyje 10 mln. žmonių susirgo TB, iš kurių 5,6 mln. vyrų, 3,3 mln. moterų ir 1,1 mln. vaikų. 8 procentai visų TB registruotų atvejų 2020 metais buvo užsikrėtę ir ŽIV infekcija. Pagal geografinį pasiskirstymą, daugiausiai TB atvejų 2020 m. buvo pietryčių Azijoje (43 proc.) ir Afrikoje – 25 proc. Tuo tarpu Europoje – 2,3 proc. Nuo tuberkuliozės 2020 m. mirė 1,5 mln. žmonių, iš kurių septintadalis (214 tūkst.) buvo užsikrėtusieji ŽIV.

Faktai apie tuberkuliozę:

- Tuberkuliozės sukėlėjais gali užsikrėsti visi.
- Tuberkuliozė plinta oro lašeliniu būdu.
- Pasaulio mastu - kas 4 sekundes kas nors suseraga TB.
- Tuberkuliozės sukėlėjus platina tik atvira kvėpavimo takų tuberkulioze sergantys asmenys.
- Negydomas atvira plaučių tuberkulioze sergantis kasmet gali užkrėsti 10–15 žmonių.
- Kasmet pasaulyje tuberkulioze suseraga daugiau nei 8 milijonai žmonių.
- Trečdalis pasaulio gyventojų šiuo metu yra užsikrėtę tuberkuliozės mikobakterijomis.
- Kas 10 sekundžių nuo tuberkuliozės miršta žmogus.

- Nuo tuberkuliozės skiepijami tik vaikai.
- Nepaskiepyti nuo TB vaikai turi didesnę riziką susirgti sunkiomis TB formomis.

Tuberkuliozė plinta oro lašeliniu būdu, kai sergantis TB žmogus išskiria į aplinką TB sukėlėjus (tuberkuliozės mikobakterijas) kasėdamas, kalbėdamas, čiaudėdamas, dainuodamas ar spjaudydamas skreplius. Atvira TB sergantis žmogus kosėdamas į aplinką išskiria seilių ir skreplių lašelius, kuriuose gali būti TB mikobakterijų. Lašelius su TB bakterijomis įkvepia kitas žmogus ir taip sukėlėjas patenka į plaučius. Pagrindiniai *plaučių* tuberkuliozės simptomai yra: kosulys, užtrukęs ilgiau nei tris savaites, skreplių ir kartais kraujo atkosėjimas, naktinis prakaitavimas, karščiavimas (dažniausiai 37°C), silpnumas ir nuovargis, apetito stoka ir svorio kritimas, skausmas krūtinėje (*gali būti*). Pasireiškus šiems požymiams rekomenduojama nedelsiant kreiptis pas savo šeimos gydytoją.

Parengė ULAC Epidemiologinės priežiūros skyriaus gydytoja I.Čaplinskienė